

УДК 342.9:35.076

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2025.13>**Т. А. Латковська**

доктор юридичних наук, професор,
завідувачка кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»
orcid.org/0000-0003-3159-5994

Д. А. Біленець

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»
orcid.org/0000-0003-0866-0698

В. С. Веселий

доктор філософії,
доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ В БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ: МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

У статті досліджується роль адміністративного процесу у боротьбі з корупцією, з особливим акцентом на матеріально-правові аспекти, які визначають ефективність державного управління та антикорупційної політики. Автори аналізують нормативно-правові акти, що регламентують діяльність державних органів, таких як Закон України «Про державну службу», Закон України «Про запобігання корупції», Кодекс адміністративного судочинства України, а також міжнародні документи, зокрема Конвенцію ООН проти корупції. Підкреслено, що адміністративний процес є одним із ключових інструментів забезпечення прозорості та підзвітності в діяльності органів державної влади, адже він встановлює чіткі правила взаємодії між державою та громадянами, що значно зменшує можливості для корупційних зловживань.

Окрема увага приділяється ролі Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), яке виконує функцію розслідування складних корупційних справ і взаємодіє з судовими органами для забезпечення справедливого розгляду справ, пов'язаних із корупцією. У статті наголошується, що співпраця між НАБУ та судовою системою сприяє формуванню довіри громадян до державних інституцій і забезпечує реальну підзвітність посадових осіб. Зазначено, що автоматизація процесів моніторингу, впровадження електронного документообігу та цифрових платформ дозволяють значно мінімізувати вплив людського фактора, який є одним із ключових джерел корупційних ризиків.

Розглядаються моменти адаптації норм Конвенції ООН проти корупції, яка встановлює чіткі вимоги до прозорості процедур, контролю за діяльністю посадових осіб і забезпечення підзвітності органів державної влади. У статті наведено приклади успішного впровадження цих стандартів у практику українських органів державного управління.

Загалом у статті обґрунтовано важливість комплексного підходу до боротьби з корупцією, що включає вдосконалення законодавчої бази, впровадження технологічних інновацій, розробку ефективних механізмів моніторингу та контролю, а також розвиток правової свідомості. Зазначається, що саме поєднання цих компонентів здатне забезпечити прозоре, підзвітне та ефективне управління, яке мінімізує корупційні ризики і сприяє зміцненню довіри громадян до державних інституцій.

Ключові слова: адміністративний процес, адміністративне право, антикорупційна політика, прозорість, Національне антикорупційне бюро України, адміністративні процедури, цифровізація, міжнародні стандарти, правова культура, запобігання корупції, моніторинг, електронний документообіг.

Latkovska T. A., Bilenets D. A., Veselyi V. S. THE ROLE OF THE ADMINISTRATIVE PROCESS IN COMBATING CORRUPTION: SUBSTANTIVE LEGAL ASPECTS

This article examines the role of the administrative process in combating corruption, with a particular focus on the substantive legal aspects that determine the effectiveness of public administration and anti-corruption policies. The author analyzes legal acts regulating the activities of public authorities, including the Law of Ukraine "On Civil Service", the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", the Code of Administrative Procedure of Ukraine, as well as international documents such as the United Nations Convention against Corruption. It is emphasized that the administrative process serves as one of the key instruments for ensuring transparency and accountability in the activities of public authorities, as it establishes clear rules of interaction between the state and citizens, significantly reducing opportunities for corrupt practices.

Particular attention is paid to the role of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (NABU), which is tasked with investigating complex corruption cases and cooperating with judicial bodies to ensure fair adjudication of corruption-related cases. The article highlights that the cooperation between NABU and the judiciary fosters public trust in state institutions and ensures real accountability of public officials. It is noted that the automation of monitoring processes, the introduction of electronic document management, and digital platforms significantly minimize the impact of the human factor, which is one of the primary sources of corruption risks.

The article also addresses the adaptation of the provisions of the United Nations Convention against Corruption, which establishes clear requirements for procedural transparency, control over the activities of public officials, and ensuring the accountability of public authorities. Examples of successful implementation of these standards into the practices of Ukrainian public administration are provided.

In general, the article substantiates the importance of a comprehensive approach to combating corruption, which includes improving the legislative framework, implementing technological innovations, developing effective monitoring and control mechanisms, and fostering legal awareness. It is argued that the combination of these components can ensure transparent, accountable, and efficient governance, which minimizes corruption risks and strengthens public trust in state institutions.

Key words: administrative process, administrative law, anti-corruption policy, transparency, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, administrative procedures, digitalization, international standards, legal culture, corruption prevention, monitoring, electronic document management.

Постановка проблеми. Корупція є однією з найсерйозніших загроз демократичному розвитку, соціальній справедливості та економічному зростанню будь-якої країни, і Україна не є винятком. Незважаючи на прийняття низки законодавчих актів і створення спеціалізованих органів, корупція продовжує залишатися значним викликом, який підриває довіру громадян до державних інституцій. Зокрема, проблема полягає у тому, що більшість заходів спрямовані на покарання корупційних дій, але не забезпечують достатнього рівня запобігання їм через ефективні адміністративні механізми.

Особливу увагу потребує роль адміністративного процесу, який може виступати важливим інструментом у мінімізації корупційних ризиків. Відсутність чітких адміністративних процедур, прогалин у законодавстві та механізмів контролю за діяльністю посадових осіб створює передумови для зловживань. У цьому контексті необхідно не лише вдосконалювати правове регулювання адміністративних процесів, а й інтегрувати найкращі міжнародні практики, які вже довели свою ефективність у боротьбі з корупцією.

Проблема також посилюється низьким рівнем правової культури та недостатньою прозорістю роботи органів влади. Це вимагає не тільки нормативно-правових змін, але й підвищення відповідальності посадових осіб, вдосконалення адміністративних процедур і запровадження технологічних інновацій, таких як електронне урядування. Таким чином, дослідження матеріально-правових аспектів адміністративного процесу у боротьбі з корупцією є вкрай актуальним і практично значущим завданням.

Метою даної статті є аналіз ролі адміністративного процесу в боротьбі з корупцією через призму матеріально-правових аспектів. Особливу увагу приділено дослідженню ефективності адміністративно-правових механізмів у мінімізації корупційних ризиків та забезпеченні прозорості діяльності органів державної влади. У роботі також

визначено основні напрями вдосконалення чинного законодавства, орієнтованого на запобігання корупційним проявам, із врахуванням міжнародного досвіду. Основним завданням є обґрунтування необхідності комплексного підходу до правового регулювання адміністративних процедур для забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності у сфері державного управління.

Проблематика. Питаннями ролі адміністративного процесу в боротьбі з корупцією займалося відносно небагато науковців, оскільки ця тема є міждисциплінарною та перебуває на стику адміністративного права, державного управління та антикорупційної політики.

Серед наукових робіт, присвячених адміністративному праву, найбільш поширеними є дослідження щодо нормативно-правового регулювання адміністративних процедур, підвищення ефективності адміністративного судочинства та запровадження інноваційних технологій у державному управлінні. Водночас питання використання адміністративного процесу як ефективного механізму запобігання корупційним ризикам зазвичай розглядається поверхово або зосереджується лише на окремих аспектах, таких як публічна прозорість чи контроль за діяльністю посадових осіб.

Ця проблема потребує глибшого вивчення, зокрема через призму матеріально-правових аспектів, що дозволить визначити, як саме адміністративні процедури можуть мінімізувати корупційні прояви та створити більш прозору та підзвітну систему державного управління.

Виклад основного матеріалу. Адміністративний процес відіграє надзвичайно важливу роль у запобіганні корупції, створюючи не лише прозорі й підзвітні механізми в діяльності органів державної влади, але й формуючи довіру громадян до державних інституцій.

Одним із основних інструментів у цьому напрямі є адміністративні процедури, які дозволяють встановити чіткі правила взаємодії між держав-

ними органами та громадянами, тим самим мінімізуючи можливості для зловживань.

Адміністративні справи вирішуються у формі адміністративного судочинства місцевими загальними судами як адміністративними судами, окружними адміністративними судами, апеляційними адміністративними судами, Вищим антикорупційним судом та Верховним Судом. При цьому вказані суди наділено законом різним обсягом компетенції щодо розгляду адміністративних справ [1, с. 42].

Закон України «Про державну службу» визначає конкретні норми для регулювання діяльності службовців, передбачає запобігання конфлікту інтересів і підвищує рівень відповідальності працівників державного апарату [6]. Важливо підкреслити, що ефективна реалізація цих норм залежить не лише від їх змісту, але й від належного контролю та моніторингу їх дотримання.

Корупція часто виникає через непрозорість процедур та відсутність ефективного контролю, що створює сприятливе середовище для зловживань. Закон України «Про запобігання корупції» формує правову основу для боротьби з корупційними ризиками, включаючи впровадження механізмів декларування доходів, моніторинг способу життя посадових осіб і контроль за їхніми діями [7].

Ці інструменти значно підвищують рівень підзвітності державних службовців. Як зазначає Колобиліна О., автоматизація процесів моніторингу здатна значно знизити вплив людського фактора, який часто є джерелом корупційних ризиків [4].

Возняковська К. та інш. зазначають, що законодавство передбачає впровадження антикорупційних програм у державних установах та підприємствах, що сприяє запобіганню корупційним проявам у сфері господарювання. Ці програми включають заходи з підвищення прозорості та підзвітності, а також створення умов для виявлення та запобігання корупційним схемам. Наприклад, державні підприємства зобов'язані розробляти та впроваджувати внутрішні комплаєнс-політики, які регламентують правила поведінки працівників та стандарти етики, що дозволяє підвищити відповідальність підприємств за дотримання антикорупційних норм. Цей підхід сприяє формуванню корпоративної культури, орієнтованої на запобігання корупції та зловживань, що є важливим для забезпечення ефективного управління державними ресурсами [2].

Важливу роль у боротьбі з корупцією відіграє Кодекс адміністративного судочинства України, який регламентує порядок вирішення публічно-правових спорів, включаючи справи про корупційні порушення [3].

Судова практика підтверджує, що чіткі адміністративні процедури сприяють справедливому

та неупередженому розгляду справ, пов'язаних із корупцією. Це дає змогу не лише карати порушників, але й запобігати потенційним зловживанням, демонструючи, що корупція має неминучі наслідки.

Однією з ключових інституцій у цій сфері є Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), діяльність якого регулюється Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України». НАБУ здійснює превентивні заходи та розслідування у справах про корупцію, забезпечуючи підзвітність органів влади [8].

Співпраця між Національним антикорупційним бюро України (НАБУ) та судами є надзвичайно важливим компонентом у боротьбі з корупцією. НАБУ, виконуючи функцію розслідування складних корупційних схем, забезпечує ефективне збирання доказів і їх підготовку для подальшого судового розгляду. Взаємодія між НАБУ та судовою системою створює механізми, які дозволяють забезпечити прозорість та неупередженість у розгляді справ про корупційні правопорушення.

Інтеграція міжнародного досвіду є ще одним важливим кроком у мінімізації корупції. Конвенція ООН проти корупції передбачає ефективні механізми контролю та прозорості, які Україна активно впроваджує у своє законодавство [5].

Адміністративний процес є важливим інструментом у боротьбі з корупцією, адже він забезпечує прозорість і підзвітність діяльності органів державної влади. Завдяки чітко регламентованим адміністративним процедурам, знижується ризик зловживання посадовими обов'язками, а також посилюється контроль за прийняттям і виконанням управлінських рішень. Однак важливо, щоб ці механізми ефективно працювали на практиці, що потребує належного фінансування, технічного забезпечення та підвищення рівня професійної підготовки посадових осіб.

Окрему увагу слід приділити цифровізації адміністративних процедур, яка дозволяє усунути багато корупційних ризиків. Цифрові платформи мінімізують необхідність безпосереднього контакту між громадянами та посадовими особами, що значно знижує ймовірність зловживань.

Важливим кроком є цифровізація адміністративних процесів, що включає автоматизацію документообігу, моніторинг діяльності державних службовців і забезпечення відкритого доступу до даних. Ці технологічні рішення мінімізують вплив людського фактора і забезпечують більш справедливий розгляд адміністративних питань.

Крім технічних аспектів, вирішальним фактором залишається розвиток правової культури та правосвідомості громадян. Освітні програми, інформаційні кампанії та доступ до юридичної допомоги є потужними засобами у формуванні

відповідального ставлення як державних службовців, так і громадян до проблеми корупції. Таким чином, комплексний підхід, що поєднує нормативно-правові зміни, технологічні інновації та підвищення рівня обізнаності громадян, є ключем до успішної реалізації антикорупційної стратегії в Україні.

Література

1. Адміністративний процес (загальна частина): Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти денної форми навчання / Осадчий А., Закаленко О., Біленець Д.. Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2023. 185 с.
2. Возняковська К. А., Біленець Д. А., Марчук В. В. Антикорупційні механізми у системі публічного адміністрування як засіб боротьби з організованою злочинністю в сфері господарювання. Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. 2024, № 84 С. 43–48
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Колобиліна О. О. Поняття кадрового забезпечення Державної митної служби України. 2023. Вип. 56. С. 14–19. URL: https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2023-4-2/Pravo_ua_2023_4_2_182.pdf
5. Конвенція ООН проти корупції: ратифікована Україною 18 жовтня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
6. Продержавну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
8. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>